

Trouw beloven zonder zegen

Pauline Weseman – 14/05/08, 00:00

Het trouwseizoen is weer geopend. Mei, juni en augustus zijn dé favoriete trouwmaanden in Nederland. Slechts veertien procent van de stellen trouwt nog in de kerk. Maar wat moet je als je niets met de kerk hebt en tóch rituelen en inhoud zoekt bij je bruiloft?

De voorbeelden van onpersoonlijke burgerlijke huwelijksvoltrekkingen zijn legio. De ambtenaar van de burgerlijke stand spreekt de naam van de bruidegom verkeerd uit. Of hij vermoeit zijn publiek met de historie van de gebrandschilderde ramen in de trouwzaal. Annegien Ochtman, 25 jaar remonstrants predikante en sinds twee jaar bijzonder ambtenaar van de burgerlijke stand, weet zelfs van een ambtenaar die openlijk vertelde dat hij slechts zes toespraken heeft liggen waarmee hij al drieduizend huwelijken heeft gesloten. „Als hij op vrijdagmiddag drie trouwerijen heeft, kiest hij voor de afwisseling bijvoorbeeld toespraak 2, 3, en 5. Tja, daar kun je niet veel persoonlijks in kwijt.” De goeden daargelaten uiteraard, nuanceert Ochtman, maar het is jammer als de trouwdag zo te veel lopendebandwerk wordt. Dat het in het stadhuis vaak kort en onpersoonlijk is, heeft volgens Ochtman alles te maken met het feit dat mensen vroeger na het stadhuis altijd naar de kerk gingen voor de kerkelijke inzegening. Het stadhuis was meer een formaliteit. Nu de kerkelijke inzegening veel minder voorkomt, wordt de huwelijksvoltrekking belangrijker.

Ochtman merkte een paar jaar geleden dat er een groeiende behoefte is aan meer persoonlijke inhoud bij trouwerijen onder niet-kerkelijken of stellen van wie de een kerkelijk is of ooit was en de ander niet-kerkelijk is. Zij ervaart dat er na jaren secularisatie weer behoefte is aan vieringen met inhoud en rituelen, maar dan buiten een kerkelijke setting. „Kennelijk zit het toch in mensen om in de vorm van rituelen uitdrukking te geven aan mijlpalen.”

Maar trouwen in de kerk terwijl je er zelf nooit meer komt, vinden velen toch te hypocriet. Wat doe je dan?

De stapel liturgieboekjes van ceremonies die Ochtman de laatste twee jaar heeft begeleid binnenen haar bedrijfje Ritualiter laten zien dat er meer mogelijk is dan een praatje op het stadhuis. In haar ceremonies kunnen paren tegelijkertijd voor de wet trouwen. In plaats van een bijbelgedeelte wordt bijvoorbeeld het verhaal van de eekhoorn en de mier voorgelezen van Toon Tellegen. Voordrachten van moeders, getuigen of vriendinnen passeren de revue. Songs van 'I'm so excited' van de Pointer Sisters tot 'How deep is your love' van The BeeGees worden gedraaid of gezongen. Een keer is aan het eind de danshit 'In the Mood' van Glenn Miller opgezet. Waarop de pasgehuwden en de genodigden dansend het pand verlieten.

Aan het begin van een ceremonie van Ochtman steekt het bruidspaar altijd een kaars aan voor degenen die er niet zijn wegens sterfte, ruzie of emigratie. En soms wordt toch ook uit de bijbelse wijsheidsliteratuur voorgelezen.

Daarmee lijken veel liturgieën toch vooral aftreksels van kerkelijke liturgieën?

Ochtman twijfelt even voor ze reageert. „Nee, het zijn toch geen aftreksels, want we zoeken in vier, vijf gesprekken naar een persoonlijke invalshoek, naar teksten en liederen die hen sterk aanspreken. Het is alleen zo dat er eeuwenlang alleen kerkelijke rituelen waren. Door de secularisatie zijn die rituelen op de achtergrond geraakt, maar inmiddels is behoefte ontstaan aan rituelen buiten een kerkelijke setting. Die zoektocht speelt zich nu af bij veel mensen, ook

voor mijzelf als ritueelbegeleider, want er is nauwelijks historie in zogeheten vrije rituelen, rituelen zonder kerk.”

De predikante verspreekt zichzelf ook nog regelmatig, geeft ze toe. Dan zegt ze 'preek' in plaats van 'toespraak' als ze het heeft over een niet-kerkelijke trouwceremonie. „Bij de eerste huwelijken die ik sloot, miste ik sterk iets. Ik miste die zegen aan het eind. Het grootste verschil met een kerkdienst is dat de zegen en de gebeden ontbreken. Het gaat erom dat mensen voor altijd willen beloven bij elkaar te zijn en dat willen delen met de mensen die hen dierbaar zijn.”

Voor de koppels is het ook zoeken. „Zij noemen de trouwceremonie zelf ook vaak een dienst, ook al is het geen kerkdienst. Daar moet ik dan een beetje om lachen.”

Het gebruik van religieuze rituelen kan prima, vindt Ochtman. „Een kaars aansteken hoeft niet per se religieus te zijn. Het staat symbool voor licht, warmte en leven. En er zijn ook passende bijbelteksten waarin God niet genoemd wordt. In Spreuken 3 vers 3 staat bijvoorbeeld: 'Moge liefde en trouw je niet verlaten'. Ik begeleid nu een stel van wie een partner ooit katholiek was. Zij willen naar joods gebruik na de huwelijksluiting een glas breken in een servet en 'mazzeltov' roepen.”

Oorspronkelijk verwijst dat gebruik naar de verwoesting van de tempel in Jeruzalem, dat vreugde gebroken is, zolang de tempel gebroken is. Ochtman: „Maar je kunt het ritueel ook zien als teken dat geluk niet onbreekbaar is, dat er een barstje in kan komen. Er komen goede en minder goede tijden. Toch wil men met elkaar gelukkig worden.”

Veel meer stellen zijn tegenwoordig gemengd religieus of de ene partner is gelovig en de ander niet, merkt ook Ochtman. Dat vraagt ook om een andere benadering bij trouwgelegenheden. „Vroeger was er weinig aandacht voor de niet-gelovige partner, die complimenteuz de 'jongen die niks was' werd genoemd. Die liet de kerkdienst over zich heen komen en keek een beetje rond.

Ik ben voor benoemen van dit soort situaties. Ik zeg dan in de kerk: 'Ik kan me voorstellen dat jij liever een uurtje in die oude trouwauto rond toert dan dat je hier zit. Ik vind het geweldig dat je hier toch zit uit liefde voor je vrouw'. Dat besef maakt ook indruk op zijn niet-kerkelijke vrienden.”

Waar we echt meer aan moeten doen, benadrukt Ochtman, is aan scheidingsrituelen. Vooral als er kinderen bij betrokken zijn. „Zeker voor kinderen is een echtscheiding een zeer onveilige situatie. Als ouders blijf je door je kinderen ook na de scheiding met elkaar verbonden tot de dood je scheidt. Want je zult samen op ouderavonden moeten komen, zult moeten overleggen als je kind te lage schoolcijfers haalt of aan de drugs gaat. En je wilt natuurlijk allebei de trouwdag van je kind meemaken. Soms willen gescheiden ouders elkaar niet tegenkomen op zo'n dag. Dat zijn drama's. Ik zeg dan: Probeer dat maar op te lossen samen en val je kind er niet mee lastig.

Bij een scheidingsritueel kun je de trouwbelofte aan elkaar teruggeven, het huwelijk afsluiten. Bijvoorbeeld door de ringen aan elkaar terug te geven of een kaars uit te blazen. Maar het is ook belangrijk de mooie momenten te benoemen uit je huwelijk, zoals de komst van je kinderen, en te beloven dat je goede ouders zult blijven voor je kinderen, dat je altijd voor ze zult vechten. Die veiligheid hebben kinderen nodig en het is ook goed voor jezelf om die periode af te sluiten en opnieuw te kunnen beginnen.”